

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح اصلاح ماده (۳) و الحاق یک ماده به قانون نحوه پیگیری تحقق
سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»

مقدمه

یکی از تلاش‌های اصلی مجلس شورای اسلامی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی آن تصویب قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۵ است. مهم‌ترین حکم این قانون، تشکیل شورایی متشکل از مسئولین عالی‌رتبه قوای سه‌گانه کشور به‌منظور ایجاد هماهنگی و رفع موانع اجرایی تحقق اقتصاد مقاومتی، اصلاح و پیرایش قوانین و مقررات مغایر و نیز تهیه و رصد شاخص‌های میزان پیشرفت در حوزه اقتصاد مقاومتی و ارائه گزارش‌های سالیانه است.

اگرچه تاکنون اقداماتی در قوای سه‌گانه در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی انجام شده، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که قانون مذکور اجرایی نشده و شورای مذکور نیز فعالیتی نداشته است.

ضرورت اصلاح قانون نحوه پیگیری اقتصاد مقاومتی

هر چند برای پیگیری و هماهنگی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در تاریخ ۱۳۹۴/۶/۲۹ نهادی در قوه مجریه با عنوان «ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی» تشکیل شد که بعدها به «ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی» تغییر نام داد، اما این ستاد فارغ از مفاد قانون مذکور و به استناد اصل یک‌صدوسی‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی تشکیل شده و ذیل تنها یک قوه فعالیت می‌کند. حال آنکه مقابله با برخی چالش‌های اساسی کشور در حوزه اقتصاد مقاومتی نیازمند مشارکت هر سه قوه است ضرورتی که شاید بتوان تشکیل «شورای عالی هماهنگی اقتصادی قوای سه‌گانه» را بر همان مبنا دانست، اما متأسفانه با متروک ماندن این قانون به جای آنکه این نهاد در خردادماه ۱۳۹۴ مطابق این قانون شکل گیرد این شورا خردادماه ۱۳۹۷ و با تدبیر رهبری تشکیل شد.

در گزارش کمیسیون حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی درباره نحوه اجرای این قانون که با کمک مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه شده است به تفصیل مهم‌ترین نقدها به نحوه اجرای قانون بیان شده است (این گزارش را در آینده نزدیک مرکز پژوهش‌ها منتشر خواهد کرد).

توضیح در مورد اصلاحیه‌ها

علت افزودن ماده (۱) طرح: یکی از اصلی‌ترین دلایل عدم اجرای این قانون آنست که مسئول تشکیل کارگروه مذکور در ماده (۱) را مشخص نکرده است. در متن اصلاحیه مقرر شده است که وزیر امور اقتصادی و دارایی به‌عنوان دبیر این شورا و ریاست کارگروه مذکور در ماده (۲) تعیین شود تا به تشکیل این جلسات و ارائه گزارش عملکرد آنها بپردازد.

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۱۰

شماره چاپ:

۱۰۷۰

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۶/۷

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفاتر: مطالعات

اقتصادی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۵۹۸۴-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۸/۱۴

دلیل انتخاب وزیر اقتصاد به‌عنوان دبیر این شورا آن است که **اولاً** بار اصلی اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و مفاد قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بر دوش دولت بوده و این امور بیشتر جنبه اجرایی دارند تا تقنینی و اجرایی. **ثانیاً** انتخاب یک وزیر به‌عنوان دبیر امکان نظارت بر وی و پاسخگویی به مجلس شورای اسلامی را افزایش می‌دهد.

علت افزودن ماده (۲) طرح: هر چند در ماده (۳) قانون فعلی دولت مکلف است شاخص‌های مربوط به میزان تحقق اقتصاد مقاومتی را تعیین و به‌طور مستمر پایش کند و در این زمینه تلاش‌هایی توسط دولت صورت گرفته است، اما تاکنون نه شاخص‌های تحقق اقتصاد مقاومتی به شکل رسمی از سوی دولت منتشر شده و نه گزارش پایشی مبتنی بر آنها به شکل رسمی اعلان شده است. دولت همواره در این زمینه و در پاسخ به مجلس شورای اسلامی و افکار عمومی تنها به برخی گزارش‌های غیررسمی اشاره کرده است. به نظر می‌رسد، برای رهایی از این آسیب بهتر آن است که شاخص‌هایی که توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تدوین شده است مبنا قرار گرفته و به‌طور مشخص وزارت امور اقتصادی و دارایی از طرف دولت، گزارشی از وضعیت این شاخص‌ها را به صورت دوره‌ای در اختیار شورای مذکور در ماده (۱) قرار دهد. باید توجه داشت که آنچه در قانون فعلی در مورد سپردن تهیه شاخص‌ها و پایش و نظارت آنها به مجری قانون صورت گرفته، نوعی تعارض منافع ایجاد می‌کند و خلاف اصول حکمرانی بوده و باید تصحیح شود. همچنین مجمع تشخیص مصلحت نظام که خود سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را تدوین کرده طبیعتاً نسبت به مفهوم‌سازی و شاخص‌سازی آن ظرفیت و شایستگی بیشتری نسبت به سایر نهادها داشته و بهتر می‌توانسته به تدوین شاخص‌های مذکور بپردازد، که این امر را صورت داده است.

جمع‌بندی و پیشنهادهای تکمیلی

به نظر می‌رسد هر دو پیشنهاد اصلاحی مطرح شده در طرح مورد بررسی، در اجرایی شدن و نیز افزایش کارایی و اثربخشی این قانون بسیار مؤثر بوده و کاملاً مورد تأیید مرکز پژوهش‌های مجلس است.

از سوی دیگر، دو پیشنهاد دیگر نیز می‌توانست در تقویت این طرح مؤثر باشد که عبارتند از:

۱. تبیین شرح وظایف دبیرخانه این شورای فراقوه‌ای و ایجاد ارتباط نهادی با دو نهاد شکل گرفته در این زمینه یعنی ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی قوه مجریه و ستاد اقتصاد مقاومتی قوه قضائیه.

۲. تمرکز وظایف شورا بر بند «۲۲» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی یا تحت عنوان کلی «آسیب‌پذیری‌ها و شکنندگی‌های اقتصاد ایران». توضیح آنکه اقتصاد مقاومتی یک تعریف موسع و یک تعریف مضیق دارد. در تعریف موسع، اقتصاد مقاومتی همان اقتصاد ایدئال ماست که به تعبیر مقام معظم رهبری دانش‌بنیان، عدالت‌محور، برون‌گرا، درون‌زا و مردمی است؛ اما در تعریف مضیق، مراد اقتصادی است که آسیب‌پذیری و شکنندگی آن در مقابل تکانه‌های داخلی و خارجی کاهش یافته و مقاوم شده است. زمانی که در تعریف وظایف نهادهای مسئول اقتصاد مقاومتی، تعریف موسع اقتصاد مقاومتی لحاظ شود (کما اینکه تاکنون چنین بوده) به دلیل طیف وسیع فعالیت‌ها، عملاً کلیه اقدامات آن نهاد را دربرمی‌گیرد و نهاد مذکور کلیه اقدامات خود را «در راستای اقتصاد مقاومتی» قلمداد و گزارش می‌کند. حال آنکه اولویت در اقتصاد مقاومتی، ابتدا مقابله با آسیب‌پذیری‌ها و شکنندگی‌هایی است که بقا و پایداری اقتصاد کشور را تهدید می‌کند. لذا مناسب‌تر است که وظایف شورای مذکور در این قانون ابتدا بر این امور (و تعریف مضیق از اقتصاد مقاومتی) متمرکز شود.

